

Chcę ocalić swoje życie, zanim będzie za późno. Chcę złożyć wniosek o azyl, ponieważ grozi mi niebezpieczeństwo, moje życie jest zagrożone. Polscy strażnicy graniczni nie pozwalają mi ubiegać się o azyl. Jestem niepełnoletni, mam 17 lat.

Fragment rozmowy z podróżującym bez opieki nastolatkiem z Maroka

Od początku roku większość zarejestrowanych zgłoszeń dotyczy problemów związanych z utknięciem osób na terenie Białorusi lub Rosji. Podobnie było w marcu. W ośmiu relacjach przekazanych przez osoby migrujące powtarzają się informacje o braku dostępu do procedur azylowych, pomocy prawnej czy medycznej. Większość osób, które zgłaszają się z Białorusi, nie jest w stanie pokryć kosztów zakwaterowania, jedzenia czy właśnie opieki lekarskiej. Jedną z nich była przebywająca w Mińsku bez opieki nastoletnia Erytrejka, która mimo poważnych objawów oraz podejrzenia choroby zakaźnej, ze względu na brak ważnych dokumentów oraz środków na pokrycie kosztów leczenia, boi się pójść do szpitala w obawie przed aresztowaniem. Nie stać jej na wizytę w prywatnej klinice, zresztą w przypadku potwierdzenia podejrzonej diagnozy zostałaaby i tak przewieziona do szpitala. Z kolei przebywający w Rosji, nocujący na ulicy Sudańczyk pisze:

Piszę do ciebie, żeby wyjaśnić moją obecną straszną sytuację finansową. Jestem z Sudanu i żyję tu od jakiegoś czasu. Obecnie stawiam czoła ogromnym trudnościom w pokryciu podstawowych wydatków na życie ponieważ nie mam pracy i z różnych względów nie mogę jej mieć. Nie mam ważnej wizy a moje oszczędności się wyczerpały. Nie stać mnie na czynsz, co stawia mnie w trudnym położeniu. [...] Jeśli policja mnie aresztuje, będę natychmiast deportowany do Sudanu, a przecież wiesz, że sytuacja w Sudanie jest teraz bardzo zła.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Sudanu

Podróżujący bez opieki nastolatek z Maroka wspominał, że doświadczył pushbacku, a jego prośby o ochronę międzynarodową były ignorowane przez funkcjonariuszy straży granicznej. Dwie osoby zgłosiły przemoc ze strony służb białoruskich. Obszerną relację z pobytu w Białorusi mężczyzny z Sudanu, za jego zgodą przytaczamy w całości.

Nie wiedzieliśmy, jakie przestępstwo popełniliśmy – relacja z pobytu w Białorusi

Zostałem wysiedlony z Sudanu i doświadczyłem wielu cierpień z powodu wojny. Byłem postrzelony, bardzo boleśnie. Zastanawiam się czasem nad powrotem do Sudanu, ale jeśli wrócę, aresztują mnie na lotnisku i zostaną uwięziony ze względu na moją przynależność plemienną i kolor skóry. A może przez mój akcent albo bo jestem z zachodniego Sudanu, albo ponieważ jestem z Darfuru.

Po wyjeździe z Sudanu pojechałem do Egiptu, ale nie mogłem znaleźć tam żadnej pracy. Znajomy powiedział mi, że mógłby za mnie wysłać zgłoszenie na rosyjski uniwersytet. Powiedział, że mógłbym tam pojechać ale muszę mu zapłacić z góry. Oszukał mnie na pieniądze, ale skontaktowałem się z administracją uczelni i, dzięki Bogu, zostałem przyjęty na rosyjski uniwersytet. Po dwóch miesiącach wyjechałem do Rosji. Studia były ok, ale wprowadzono nas w błąd. Nie odnowili nam wizy i powiedzieli, że żeby dalej studiować musimy zapłacić 1500\$. Nie miałem takich pieniędzy więc wyjechałem z Rosji do Białorusi. Znajomi powiedzieli mi, że jeśli pojadę do Europy przez Białoruś, będę mógł tam wyleczyć moje schorzenia i to mnie ucieszyło. Miałem nadzieję, na pomoc.

Następnie udało nam się dostać do Mińska z pomocą pewnych miłych osób, które nas tam podwoziły. Nie mieliśmy wystarczająco pieniędzy żeby wynająć mieszkanie, ale kupiliśmy telefon. Skontaktowałem się z wieloma organizacjami ale nie pomogły nam. Obiecali pomoc na dniach, ale nie widzieliśmy żadnego jej śladu. Moi koledzy i ja cierpieliśmy w przenikliwym zimnie, czekając na spełnienie obietnic. Chcieliśmy tylko miejsca schronienia, do którego moglibyśmy się udać. Miejsca, gdzie moglibyśmy złożyć nasze głowy i zasnąć głęboko, bezpiecznym snem, snem pozbawionym strachu. Ale ten dzień jeszcze nie nadszedł. Od marca zeszłego roku do dzisiaj nic nie dostaliśmy. Widzieliśmy tylko upokorzenie z rąk rasistowskich Białorusinów, którzy bili nas i wyzywali używając języka tak podłego, jakiego jeszcze nigdy nie słyszałeś.

Pewnego dnia, ktoś zaoferował nam pracę na swojej farmie i zgodziliśmy się. Pracowaliśmy dla niego miesiąc ale nam nie zapłacił. Powiedział, że zapłaci wkrótce, ale minęły trzy miesiące, a on ciągle nie zapłacił. Powiedzieliśmy, że odchodzimy i nie chcemy już dla niego pracować. Zagroził, że zgłosi, że go okradliśmy jeśli nie dokończymy tego miesiąca. Więc trzy dni później uciekliśmy. Farma była za miastem i szliśmy trzy dni zanim dotarliśmy do Mińska bez pieniędzy i jedzenia. Wróciliśmy do Mińska z pustymi rękami.

Pewnego dnia zatrzymała nas policja, a my nie wiedzieliśmy dlaczego. Byliśmy przetrzymywani w więzieniu na granicy białoruskiej, niedaleko Łotwy. Nie

wiedzieliśmy, jakie przestępstwo popełniliśmy. Moi przyjaciele i ja baliśmy się i pogodziliśmy się ze śmiercią. Straciliśmy nadzieję na życie, na wygodne i dostatnie życie, o jakim marzyliśmy. Zapomnieliśmy, że nie wszystkie marzenia się spełniają. Więc się poddaliśmy. Byliśmy smutni, że nigdy więcej nie zobaczymy naszych rodzin, a one nie dowiedzą się, gdzie zginęliśmy. W tym więzieniu spędziliśmy sześć miesięcy. Nie wiedzieliśmy, jaki jest dzień tygodnia, ani jaki miesiąc. Nie wiedzieliśmy, że skończył się stary rok, a zaczął nowy. Rozpoczął się nowy rok, a nasze nieszczęście trwało dalej. To było sześć miesięcy tortur, poniżania, bicia i głodu. Dostawaliśmy jeden posiłek co dwa dni. Dawali nam gotowane ziemniaki. A jeśli chodzi o wodę, to nawet nie chcę mówić, skąd ją brali.

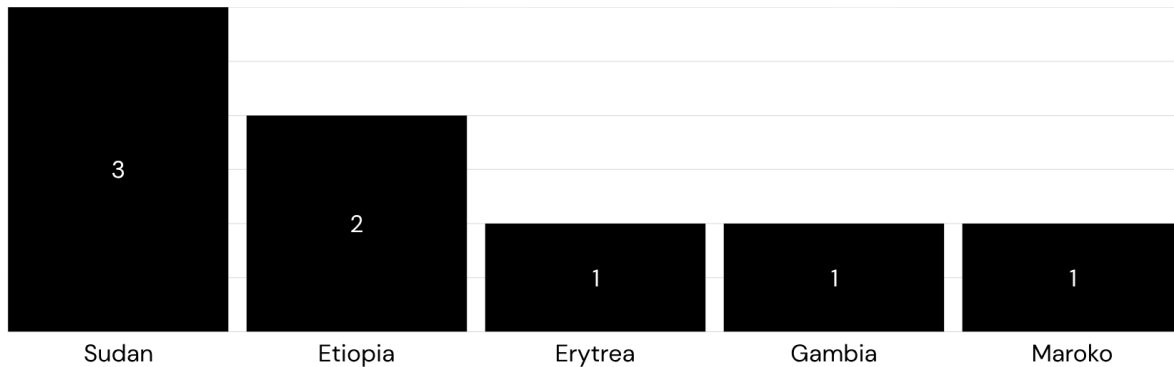
Pisząc o tym, czuję obrzydzenie. Kiedy mieszkałem z przyjaciółmi, nie spotkaliśmy nikogo, kto by nam pomógł, okazał życzliwość, poświęcił nam choć odrobinę uwagi. Chcieliśmy tylko odrobiny uwagi. Znaczyłoby to dla nas tak wiele.

To moja historia, od momentu wyjazdu z Sudanu do dziś. Mam nadzieję, że okażesz trochę troski nam, Sudańczykom, przeżywającym nasze najgorsze dni na Białorusi.

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA MARZEC 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	8	8	2 (2)	1 (0)
w tym w Polsce	0	0	0 (0)	0 (0)
w tym w szpitalu	nd	0	0 (0)	0 (0)
w tym w Białorusi	6	6	1 (1)	1 (0)
w tym w muharramie	1	1	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w marcu 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE W MARCU 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie¹	2	2	1 (1)	1 (0)
pomoc rzeczowa	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc prawna	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc medyczna²	2	2	1 (1)	1 (0)
pierwsza pomoc	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	nd	0	0 (0)	0 (0)
pomoc psychologiczna	0	0	0 (0)	0 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			0	
Liczba udanych interwencji terenowych			0	
* Dziewczęta wliczone są do kategorii <i>dzieci</i> (na podstawie wieku) i <i>kobiety</i> (na podstawie płci).				

¹ Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

² W ramach pomocy medycznej przeprowadzono dwie telekonsultacje.

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE W MARCU 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	1	1	1 (1)	1 (0)
w tym ze szpitali	nd	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	2	2	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	0	0	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyletkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المنطقة المحرمة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w

bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich, które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrótce do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej³. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciała i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy

³ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowanie. Przykładowo zimą zgłaszane nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamrożonego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywozków może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanymi (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	<ul style="list-style-type: none">- dzieci- dzieci bez opieki- osoby powyżej 45 roku życia- osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	<ul style="list-style-type: none">- ciąża- choroba lub choroba przewlekła- niepełnosprawność- uraz

Przesłanki sytuacyjne*	<ul style="list-style-type: none"> - osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi
-------------------------------	--

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę:

Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie:

<https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>